

Tomaž Pavlin

Svetovni rekord dosežen v Sloveniji (Ob 60-letnici smučarskega skoka prek 100 m)

Tako je z velikimi črkami na četrti strani zabeležil svetovni smučarski dogodek v Planici v nedeljo 15. marca 1936. Slovenski Narod (v Jutru so kronologijo planiškega nedeljskega dogajanja objavili celo na prvi strani pod velikim naslovom Planica - 101 m), ko je avstrijski skakalec Josef Bradl na prenovljeni skakalnici doskočil pri natančno 101 metru. Bil je prvi in obenem še Nenorvežan, ki mu je uspelo preskočiti stometrsko znamko. Ime Planica je bilo ponešeno v smučarski svet. V odkritem boju planiških prirediteljev s takrat nenačelnimi stališči mednarodne smučarske zveze (FIS), ki uradno ni dovoljevala skokov daljših od 80 m (vendar ob nekaterih drugih primerih enostavno zamižala, pač odvisno kje je bila prireditelj), se je v Planici rodila nova disciplina smučarskih skokov - poleti.

Prve zametke smučarskih skokov najdemo v domovini nordijskega smučanja, v skandinavskih deželah. Sama konfiguracija tal v teh deželah je v veliki meri vplivala na razvoj tekmovalnega smučanja. Smučarji so na smučeh hodili na izlete, pri čemer so premagovali več deset kilometrske razdalje. Pri smučanju po položnejših terenih so naleteli na naravne ovire (grmovje, skale), ki so se jim izogibali tudi s preskakovanjem. Ob upoštevanju zabavne športne plati smučanja in medsebojnega dokazovanja v preskakovanju, so si s časom na primernem naravnem terenu omislili umetne ovire, zametke prvih skakalnic.

Ohranjene skice iz let 1862, 1880 in 1888 prikazujejo norveške skakalce, ki so med skokom držali v rokah dolgo palico, imeli pokršena kolena in že takrat doskakovali v telemark. Med najuspešnejše skakalce tega obdobja Norvežani štejejo brata Mikkela in Torjusa Hemmesveita ter Sondre Nordheima, ki naj bi bil začetnik skakanja brez palic. Prva organizirana tekmovanja v smučarskih skokih so bila izvedena na Norveškem leta 1879 v Husebyu v bližini Osla. Na norveškem Holmenkollnu, hribu nad Oslom, že od leta 1892 negujejo tradicijo vsakoletnih tekmovanj v smučarskih disciplinah, ki so danes vključena v sistem tekmovanj za svetovni pokal.

Prve naravne skakalnice so leta 1868 omogočale

19 m dolge skoke (S. Nordheim). Razvoj najdaljšega skoka na smučeh, ki je zajemal tudi razvoj tipa skakalne smučke, skakalnic in skakalne tehnike je bil nato izjemno hiter. Tako je H. Hansen l. 1910 skočil 45 m, A. Amundsen pa l. 1914 že 54 m daleč.

Čeprav so zametki modernega nordijskega tekmovanja, glede na prej navedene podatke na Skandinavskem, se Slovenci radi sklicujemo na bloško smučanje, ki nam daje pečat smučarskih samonikležev v Srednji Evropi in prestižno zgodovinsko smučarsko mesto med alpskimi prebivalci. In čeprav bloško smučanje ni imelo športno-institucionalnega in tekmovalnega nadaljevanja, je bilo po zaslugi Badjure toliko bolj pomembno v propagandnem in deloma tudi v terminološkem pogledu.

Bločani so smučiči uporabljali kot zimsko prometno (uprabljali so tudi krplje, zlasti v hribovitih predelih) in prevozno sredstvo (nadomestilo za sani). Povsem razumljivo je, da so morali v ta namen obvladati smučsko tehniko - tako hojo kot smučanje ali kot so sami rekli "dersanje". Njihovo večino je prvi zabeležil Valvasor, leta 1845 pa se je v Novicah oglasil bloški kaplan Jožef Bevk (Podgrivarski) s člankom "Huda zima na Blokah in raba šmečev". O bloških smučarjih je zapisal, da "prav serce se človeku veseli, kader se po debelim snegu in čez visoke zamete, posebno po ravnim (če se sneg preveč ne primlje) urno šmeče potiskaje, skorej, kar iz skušnje povem, tako hitro, kakor po koprni, zamore sprehajati. Hoja v hrib je bolj težavna in kesna, kjer je treba na ovinke hoditi, in če je treba dolgo v reber iti, se hitrej in ložej v kerpljah, ko po šmečeh pride. Na zdol pa kdor je vaje, se ko blisk po gladki dolini spusti. Tisti pa, ki je na šmečeh menj zurjen, se dolge palice posluži, na katero se navdol dersaje naslanja."¹

Seveda je bil sestavni del bloškega smučarskega vsakdana tudi zabavni del. "Od hoje na smučeh po opravih pa do drsanja na njih za zabavo je bil

¹ Kmetске in rokodelske Novice, 16. in 23. Mali traven (april) 1845.

kratek korak, saj so že smučiči same po svoji sestavni osnovi bistveno drugačne od krpelj.² Pri zabavnem smučanju je prevladovala mladina, ki se je junačila ali razkazovala in tudi med seboj pomerila kdo bo bolj "korajž'n"³ v različnih oblikah smučanja: sede, leže na trebuhu ali hrbtu, čepe in kleče. Med seboj so tekmovali kdo se bo spustil z najvišje strmine, kdo bo presmučal strmino brez palice in brez padca, nato kdo bo koga prehitel.

Ali je bloška mladina izvajala skoke ali poskoke kot samostojno obliko zabave? Če pomislimo, da so imele stare originalne bloške smučiči zgolj prstna stremena, čeprav z zategom, so skakali le spretni in pogumni oz. drzni. O skakanju Boris Orel pravi, da se "Bločanje in Vidovci na splošno po starem niso upali skakati, vendar so se marsikje znašli fantje, ki so bili tolikanj korajžni, da so skakali po bregu navzdol preko položene veje ali katere druge stvari."⁴ Iz okolice Otav je ohranjeno osamljeno ustno izročilo o skakalnici (pri tem Orel omenja tudi Badjurovo trditev, ki jo slednji navaja v smučarskem priručniku iz leta 1924, češ da so znali stari Bločani tudi skakat⁵), vendar je Boris Orel skeptičen, saj meni da je to lahko povezano že z vdorom nove alpske smučke, ki jo je na Bloke zanesel Badjura v začetku tega stoletja.

Tudi Svetozar Guček - podobno kot Badjura - trdi, da so Bločani na smučeh "tudi skakali".⁶ "Skakalnico so si naredili in pripravili tako, da so naredili iz snega grbino. Že zelo majhna je zadoščala za skoke, kakršnih so bili zmožni s svojimi smučmi."⁷

Gradnja skakalnic v Planici.

² Boris Orel, Ljudske smučiči na Bloški planoti, v Vidovskih hribih in njih sosesčini, Slovenski etnograf, 1956, str. 63.

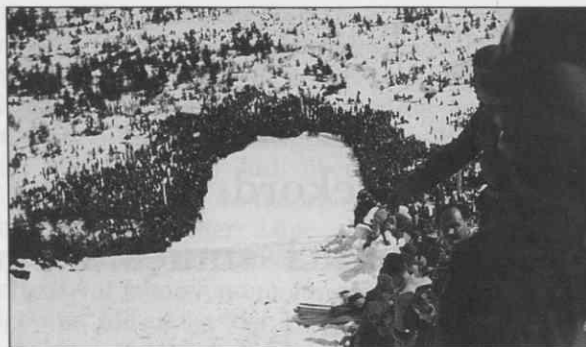
³ Prav tam, str. 64.

⁴ Prav tam, str. 64.

⁵ Prav tam, str. 64.

⁶ Svetozar Guček, Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi, Ljubljana, 1989, str. 62.

⁷ Prav tam, str. 62.

Planiške tekme so bile vrhunski dogodek že pred II. svetovno vojno.

V Sloveniji sega začetek skakalnega športa v leto 1920/21, ko je bila v Bohinju zgrajena t. i. Žiškova skakalnica. Februarja 1921 so na njej izvedli prvo prvenstvo Jugoslavije v smučarskih skokih. Z najdaljšim skokom 9 m je bil prvi državni prvak Joža Pogačar. Prav tako v Bohinju je leta 1928 postavil novo skakalnico norveški strokovnjak ing. Hansen, ki je pri nas služboval kot trener naših tekmovalcev. Preobrat v smučarskem skakalnem športu pri nas pa pomenijo šele planiške skakalnice v tridesetih letih.

V času ko je FIS izdala prva navodila za gradnjo skakalnic (v začetku tridesetih let), so se tudi v Jugoslovanski zimsko-smučarski zvezi (JZSZ) združevala zimske športne panoge: smučanje, drsanje in hokej na ledu) pričeli pripravljati na gradnjo primerne skakalnice z upanjem, da jim bodo v doglednem času zaupali izvedbo prvenstva FIS. V Planici so leta 1934 zgradili prvo skakalnico in kmalu (med 23. in 26. marcem 1934) je sledila prva mednarodna tekma. Tekmovalo je 14 skakalcev, poleg domačih tudi Norvežani in Avstrijci. Poleg tekmovalnih skokov je bila v sporedu tudi serija "izven konkurence", v kateri je norveški skakalec Birger Ruud preskočil rekordnih 92 m, njegov brat Sigismund pa celo 95 m, a je pri doskoku podrsal z rokami po tleh in rekord ni bil priznan.

Tudi naslednje leto je bila Planica v marcu prirediteljica tekmovanja v skokih. Udeležilo se ga je že 46 udeležencev iz 6 držav. Norvežani so zaradi prepovedi svoje zveze nastopili izven konkurence (tovrstne nastope so Norvežani imenovali "ekstra skoki") in Andersen je doskočil pri 99 m. Za nameček je švicar Kainersdorfer v italijanskem Pontu di Legru še istega leta le za 0,5 m zgrešil stometrsko znamko. Te daljave pa so tudi napovedovale menjavo tehnike skakanja: skakalec naj bi v primerjavi s prejšnjim t.i. balističnim skakanjem izrabil zračni upor in podaljšal skok. Skoki Norvežanov so bili za Stanka Bloudka kot konstruktorja pravo odkritje, saj je pri njih opazil "da se znajo

nekateri skakalci pravilno nagniti naprej in nasloniti ali opreti na zrak, tik pred pristankom pa znajo še enkrat nekoliko dvigniti smučī ter podaljšati skok s pomočjo zraka, ki so ga ujeli pod smučī. Smučī torej so pri tem uporabili kot krmilo. Odkrili smo torej to, kar danes navadno imenujemo zračno blazino (Bloudek je to govoril po letu 1945, op.p.). Če ima skakalec v zraku primerno hitrost in se zna med letom s telesom in smučmi pravilno nasloniti na zrak, dobi pod smučī tak vzgon, da resnično leti po zraku in zanj zakon o prostem padu ni več edina, pri skoku odločujoča fizikalna sila." O novi tehniki in s tem daljšimi in tudi varnejšimi skoki je tedaj pisal in raziskoval le Švicar Straumann ter skušal prepričati ljudi v FIS- i.⁸

Teden dni pred mednarodnim tekmovanjem leta 1936 je bilo v Planici organizirano prvenstvo LZSP (Ljubljanskega zimsko-sportnega podsaveza ali slovenskega prvenstva) v nordijski kombinaciji in posamezno. Na skakalni tekmi na srednji (60 m) skakalnici je bilo kar veliko padcev in mladi Lombar si je zlomil nogo. Dežurno zdravstveno osebje mu jo je "uravnalo" oz. imobiliziralo ter ga takoj z vlakom poslalo v Ljubljano. Organizacija prvenstva je bila sicer dobra (najdaljša skoka je dosegel Bohinjčan Albin Novšak - 55 in 53,5 m), toda zaradi padcev so mnogi menili, naj se k planiškin in drugim tekmam na tako velikih skakalnicah pripušča le izvežbane skakalce.⁹

Čeprav je Slovenski narod poročal o bojazni, da bo planiška mednarodna tekma doživela polom, ker so manjkale prijave, zlasti "kanonov Norvežanov"¹⁰, so se v tednu po domači tekmi pričeli zbirati tuji tekmovalci in v začetku tedna so bili že prvi treningi na veliki skakalnici. Ognjeni krst je preurejena skakalnica doživela 11. marca dopoldne; čast prvega skoka je pripadla Novšaku. Popoldne se je trening nadaljeval in Norvežan Oedgard (ki je že nekaj mesecev vodil našo smučarsko šolo) je v četrtem poskusu skočil ali bolje rečeno poletel na 89 m. Drugi dan treningov je Norvežan Hagen skočil 98 m, Novšak pa za naše skakanje rekordnih 81 m. Po Hagnovem skoku je med gledalci izbruhnil val navdušenja, "temperamentni Dalmatinec Ilija, ki je že dva meseca stalen gost Planice, se ne more brzdati. Skoči k njemu in ga objema kakor svojega brata."¹¹

Poročanje o Planici se je še stopnjevalo in sprožalo vročično atmosfero, pogojeno z željo po rekordni daljavi, ki je bila po dosežkih na treningih vse bliže. Skakalnica je bila dobro pripravljena in časopisi Slovenski narod, Slovenec in Jutro

so bili vsak dan polni novic iz Planice. Zanimiv je članek o razvoju "dolgih skokov" in Planice s fotografijo, kjer so bile primerjane višine planiške skakalnice (180 m), ljubljanskega Nebotičnika (55 m) in beograjske 'saborne' cerkve (37 m).¹²

Planiški rekord leta 1936 je imel posledice tudi v mednarodnem smučarskem skakanju. Dejstvo, da je bil rekord dosežen v Planici in Jugoslaviji, ki ni veljala za smučarsko silo, še bolj pa to, da ga je dosegel Nenorvežan, je vplivalo na poznejše dogodke v sami norveški smučarski zvezi in FIS-u. Ob tem dogodku ne smemo pozabiti organizacijskega dela sotrudnikov planiških dogodkov. Organizacijo del je vodilo Udruženje Smučarjev Planica s sedežem v Beogradu, ki mu je predsedoval general Radisavljević (na tekmi je bil obenem zastopnik ministra vojske in mornarice); v Ljubljani pa t.i. organizacijsko-tehnični odbor, v katerem so bili: dr. Ciril Pavlin, dr. Stevan Hadži, Joso Gorec, Stane Pelan, Stanko Bloudek, Stane Miklavčič in drugi.

Ze v začetku marca je Slovenec poročal o obsežnih gradbenih delih na skakalnici, po katerih Planica je "in bo najbrž še dolgo ostala najdovršenejša skakalnica sveta. Stroški za njeno graditev gredo v stotisoče. Grajena je bila z idealizmom, ne z milijonskimi državnimi podporami kakor v Nemčiji in Italiji. Zato tudi zasluži vso pozornost javnosti, saj je eno izmed naših oken v svet in najlepša priča, da hočemo tudi mi korakati v eni vrsti z velikimi narodi, ki so trenutno morda še daleč pred nami."¹³ Resda Planica ni bila financirana iz proračuna, so pa zato njeni iznajdljivi odborniki na čelu z Josom Gorcem pritegnili k sodelovanju nekatere gospodarstvenike in državno upravo (odraz je predsednikovanje generala Radisavljevića). Tako jim je bilo prihranjeno marsikatero skakanje za prepotrebni denar. Poleg tega je treba omeniti rateške domačine, zlasti Luko Kerštajna-Šumarja, ki so sodelovali pri gradnji, vzdrževanju in prirejanju tekem pred in po drugi svetovni vojni.

Skakalnica je bila leta 1936 preurejena in podaljšana, nova kritična točka je bila pri 106 m, dopuščala naj bi skoke do 120 m. Za preureditev so porabili 17 vagonov lesa in 140 kg razstreliva, izkopali 2800 kubičnih metrov pomrznjene zemlje in razstrelili 600 kubičnih metrov skal. Pri tem so uporabljali kompresor, ki je v 36 dneh porabil približno 1800 l bencina. Po načrtih Stanka Bloudka je delo izvršilo gradbeno podjetje Ivana Briclja. Podatki, ki so vredni hvale, saj je bila približno ista množina zemlje izkopana pri gradnji temeljev celotnega kompleksa Nebotičnika v Lju-

⁸ Drago Stepišnik, Stanko Bloudek, Ljubljana, 1971, str. 104.

⁹ Jutro, 9. 3. 1936.

¹⁰ Slovenski Narod, 11. 3. 1936.

¹¹ Slovenski narod, 13. 3. 1936.

¹² Slovenski narod, 13. 3. 1936.

¹³ Slovenec, 3. 3. 1936.

bljani ob drugačnih pogojih dela.¹⁴ Celotna višinska razlika skakalnice od začetka zaleta do izteka je bila 150 m. Višina zaleta je bila 65 m, dolžina 140 m, most je bil visok 4 m, širok 7 m, doskok je bil pri 60 m širok 20 m, pri izteku pa 26 m. Celotna dolžina skakalnice je bila 310 m. Od odskočnega mostu pa do dna skakalnice je bilo 85 m višinske razlike. Iztek sam je bil dolg 100 m in širok 36 m.¹⁵ O stanju skakalnice je v razgovoru s športnim novinarjem Slovenskega naroda norveški skakalec Birger Ruud izjavil, "da je skakalnica, ki je bila pred tremi leti še dokaj primitivna, zdaj v vsakem pogledu vzorna in nedvomno tehnično najpopolnejša na svetu."¹⁶

Malodane že dolžnost vsakega Slovence je bila, da se udeleži 15. marca tekme v Planici, kajti preveč dela, energije in volunterizma je bilo vložene v ta slovenski športni sakral. In nena zadnje: "... ne samo po športnih rezultatih, ampak tudi po številu udeležencev bo cenil svet naše uspehe", je bilo še poudarjeno v Slovincu.¹⁷

Zdaj gre zares

Udruženje je nudilo popust klubom za svoje tekmovalce in revne člane (10 - 15 kart po režijski ceni), otroci do 10 leta pa so bili prosti vstopnine. Prav tako so imeli brezplačen ogled tekme in že prej treningov otroci narodnih šol Rateče, Mojstrana, Kranjska gora pod vodstvom njihovih učiteljev. Drugi prijavljeni šolski izleti so imeli popust. Vsi naši olimpijski tekmovalci so prejeli častno vstopnico po pošti.

Da se je lahko tekme udeležilo čimveč obiskovalcev (pričakovali so jih okrog 15.000) so morali zagotoviti prevoz. Najprimernejši prevoz tedanjega časa je bil vlak in organizirani so bili posebni vlaki, ki so v 20 minutnih razmakih 15. marca prihajali v Rateče in nato naprej v Italijo, od koder so se popoldne vračali po obiskovalce. Naročeni vlaki so imeli vsak svojo barvo in so prihajali: bel iz Beograda, rdeč iz Zagreba, zelen iz Maribora, rjav iz Celja ter rumen, vijoličast, moder in belo-črn iz Ljubljane. Poleg posebnih ali naročenih vlakov v organizaciji podjetja Putnik so bili organizirani še posebni izletniški vlaki, ki so pobirali potnike: od Šentvida-Višmarij pri Ljubljani do vključno Javornika in od Tržiča do Kranja (kjer so prestopili na ljubljanski izletniški vlak); poseben vlak je peljal z Jesenic.

V Planico oz. Rateče je bil možen dostop tudi z avtomobilom. Cestni promet so urejali orožniki s pomočjo cestno-prometnega odbora Udruženja. Vsak avto je dobil pri vstopu v Rateče nalepko na vetrobransko steklo, ki mu je odkazalo parkirišče.

Dohod na skakalnico je bil urejen posebej za pešce po pešpoti in posebej za smučarje prek travnika ob srednji skakalnici. Tako dohod kot prostor ob izteku so nadzirali reditelji Udruženja. Za varnost prometa je skrbelo 24 orožnikov, 120 vojakov planinskega polka in 140 rediteljev Udruženja Planica.

Komercialno plat prireditve je imelo pod nadzorom Udruženje. Prosto fotografiranje je bilo dovoljeno le amaterjem, medtem ko je bilo profesionalcem omogočeno le ob dovoljenju Udruženja; podobno je veljalo za snemanja. Novinarji so prejeli posebne znake "Tisk" in so imeli svobodo gibanja po vsem tekmovalnem prostoru, tudi na spodnji drugi etaži sodniškega stolpa. Posebne oznake so prav tako prejeli fotografi in snemalci.

Udruženje si je pridržalo izključno pravico do prodaje razglednic, z ali brez znamk in žiga Planica. Prodajali so samo posnetke velikanke in tekmovalcev. Pošta Planica s posebnim žigom je poslovala le 14. in 15. marca. Žig je bil rdeč z napisom v latinici in cirilici Planica 1936 -14. ali 15. III. Prodaja ob skakalnici je bila po odločbi sreskega načelstva dovoljena le v sporazumu z Udruženjem Planica. Vsi prodajalci so imeli poseben znak.

¹⁴ General Radisavljevič, predsednik planiškega Društva oz. Udruženja, je za Slovenski narod o gradnji izjavil, da so za pripravo skakalnice porabili 260 kubičnih metrov obdelanega lesa, 4000 kg vijakov, 160 kg razstreliva in izkopalji 7000 kubičnih metrov zemlje, kar je dva in polkrat več kot ves izkop blokovi Pokojninskega zavoda-Slovenski narod, 16. 3. 1936.

¹⁵ Slovenec, 3. in 4. 3. 1936.

¹⁶ Slovenski Narod, 14. 3. 1936.

¹⁷ Slovenec, 3. 3. 1936.

Zdaj gre zares.

Na dan tekme je bila pripravljena zdravniška služba, ki je imela ambulanto s petimi posteljami v kletnih prostorih doma Ilirije¹⁸ in kateri je firma Philips dala na razpolago za čas tekmovanja roentgenski aparat. Prav tako so bili tekmovalci zavarovani za primer nezgode pri banki Slavija. Ob skakalnici je bila tudi vojaška godba planinskega polka iz Škofje Loke.¹⁹

Prišel je 15. marec, ko so se v Planico pričeli zgrinjati prvi obiskovalci. Udruženje jim je svetovalo, predvsem pešcem, naj obujejo gorske čevlje in "dame snežke, ker je v Planici še precej snega". Vsa dolina od Kranjske gore naprej je bila v prazničnem vzdušju, na poslopih so bile razobešene zastave, po cestah so bili postavljeni slavoloki, vreme je bilo jasno in brez oblaka. Organizatorji so z "vremenom zadeli drugi glavni dobitek".²⁰ Pričakovani rekordni skok čez 100 m in prijavljena kon-

kurenca na čelu z Norvežani in bratoma Ruud sta bila dovolj mamljiva športna ponudba za obisk planiške tekme, vrhunskega športnega dogodka, preizkusa skrajnih meja človeških sposobnosti, kjer je olimpijska športna misel hitreje, višje in močnejše združena z estetsko elegantnostjo skokov. Tekmi so prisotvovali tudi visoki zastopniki tedanje oblasti, častno pokroviteljstvo pa je prevzel kraljevič Peter II. in v ta namen podaril prvo in najvišje darilo - prehodni pokal.²¹

Okrog desete ure je bila predvidena blagoslovitev skakalnice, ki jo je opravil škof dr. Gregor Rožman. V govoru je poudaril pomen skakalnice in blagoslovitve. Kot zastopnik Cerkve je izrazil svojo željo, naj ostane nad to skakalnico blagoslov božji, kakor na vseh, ki so do nje pripomogli in se je bodo posluževali.²²

Ob 11. uri se je začelo uradno tekmovanje med vsega 13 tekmovalci. Prisotni so bili trije 3 Čehoslovaki, 6 Avstrijcev, dva Švicarja in domačina Albin Novšak in Franc Pribošek. Norvežani so se nastopu odpovedali z utemeljitvijo, da jim njihova smučarska zveza ne dovoljuje nastopati na planiški velikanki, pač pa le na srednji skakalnici ali z nižjega startnega mesta na zaletu velikanke, kar naj bi bilo tudi v skladu s sklepom FIS, ki je prepovedoval gradnjo in uporabo skakalnic, ki bi dovoljevale skoke nad 80 m.

Zdaj gre zares.

¹⁸ Dom SK Ilirije v Slatni je bil zgrajen in odprt leta 1932 in je imel okrog 60 ležišč. Ker je obisk stalno naraščal, so leta 1935 dogradili še depandanso. Ob domu je bilo teniško igrišče, v bližini doma so gradili skakalno središče, pozimi 1938 pa so na plaz pod Cipernikom postavili smučarsko vlečnico. Drago Stepišnik, Stanko Bloudek. Ljubljana 1971.

¹⁹ O organizaciji tekme viri Jutro, Slovenski Narod in Slovenec med 11. in 16. marcem 1936.

²⁰ Jutro, 12., 13. in 16. 3. 1936.

²¹ Tekmi so prisostvali še zastopnik vlade dr. Miha Krek, kraljev zastopnik polkovnik Mihajlo Lukič, zastopnik ministra za telesno vzgojo dr. Stefanović, komandant dravske divizije general Nedeljkovič s soprogo, ban Dravske banovine dr. Marko Natlačen s soprogo, predsednik Mestne občine Ljubljana dr. Adlešič s soprogo, pomočnik generalnega direktorja državnih železnic g. Cugmus, zastopnik direktorja ljubljanske železniške direkcije ing. Finc, finančni direktor Sedlar, načelnik generalne direkcije dr. Kavčič, predsednik Avtokluba in "minister n.r." Velizar Janković in drugi. Večina častnih gostov je prispela v jutranjih urah in na rateškem kolo-dvoru so jih sprejemali in pozdravljali zastopniki Udruženja, predvsem njegovi trije podpredsedniki dr. Žižek, Betetto in ing. Šubic.

²² Jutro, 16. 3. 1936, Slovenec, 16. in 17. 3. 1936.

Zdaj gre zares.

Na uradnem tekmovanju so blesteli Avstrijci:

1. Josef Bradl, 213,6 (77 in 78 m);
2. Gregor Holl, 208,6;
3. Rudolf Rieger, 203,7
4. dr. Harald Reinl, 198,5;
5. Franz Aschenwald, 195,5 (vsi Avstrija).
6. Jean Lasseur, 188,9 (Švica);
7. Albin novšak, 188,8 (Jugoslavija);
8. Rudolf Vrana, 179,2 (ČSR);
9. Gustav Maier, 178,2 (Avstrija);
10. Jan Lekuš, 175,7 (ČSR);
11. Franc Pribošek, 174,9 (Jugoslavija);
12. Oldrych Budiarek, 151,5 (ČSR);

Leuba (Švica) je ostal brez točke, ker je padel pri obeh skokih.²³

Merilci in teptalci skakalnice med tekmo.

V sklopu uradnega tekmovanja ni bilo pričakovane rekordne znamke, zato so gledalci nestrpno pričakovali nadaljevanje planiškega spreda. Okrog 14. ure je napovedovalec po zvočnikih na-

povedal skoke izven konkurence. Kot tretji je skakal komaj osemnajstletni avstrijec Bradl in v drugi seriji preskoči magično sto-metrsko znamko: "V rdečem puloverju švigne kakor podlasica po strmini, s počepi povečava brzino, kakor krogla iz topa švigne z mosta, da smo skoraj v strahu, divno zaplava nad strmino in krasno krili z rokami. Zdi se nam, da skoka ne bo konec, naposled obstane in gladko izvozi. Vsi slutimo, vemo ali vidimo, da je okrog 100 ali celo več metrov. Res nam merilci pokažejo 100 m in zvočnik nam potrdi, da je celo 101 meter.

Val razburjenja in presenečenja na sodniškem stolpu, orkan navdušenja med publiko, Avstrijci se objemajo in poljublajo od navdušenja. Imamo nov najdaljši skok na svetu! Planiška skakalnica je upravičila svoj sloves, da je prva in najboljša na svetu.²⁴ Skoke izven konkurence je zaključil Albin Novšak, ki je z 89,5 m postavil nov jugoslovanski rekord. Tudi njemu je zadovoljna publika podelila dolg aplavz.

Veliko negodovanja (deležni so bili žvižgov in zbadljivk, nekateri najbolj vneti obiskovalci so jih kepali) so bili deležni Norvežani za njihovo ravnanje. Ugled norveških skakalcev tako v moralnem kot tekmovalnem pogledu (Jutro je dan po tekmi v podnaslovu zapisalo "Tudi brez Norvežanov je Planica dosegla svoj cilj") je bil omajan, čeprav moramo upoštevati, da so sami verjetno hoteli nastopiti, medtem ko jim njihova zveza tega ni dovolila in jim je grozila celo s diskvalifikacijo (po besedah Ullanda je Hagen, ki je na treningu skočil 98 m, po vesti iz Osla o prepovedi nastopanja zajokal kakor otrok - Jutro, 18. 3. 1936). V ozadju nenastopanja je potekala prestižna borba za najdaljšo daljavo. Avstrijski sodnik na tekmi dr. Albert Bildstein je o stališču norveške zveze dejal, da bi bilo verjetno vse drugače, če bi bila Planica na Norveškem.²⁵ Po pisanju časopisov Jutro, Slovenski narod in Slovenec je bil vodja norveških skakalcev Sigmund Ruud vseskozi na liniji z Oslom in še v nedeljo postavljaj nesprenmenljive pogoje za nastop, ki jih je sodniški zbor zavrnil. Norvežani so bili tako prepričani v njihovo skakalno nadvlado in niso niti najmanj pričakovali, da bi lahko Nenorvežan preskočil 100 m. Ker so tudi na Norveškem zgradili svojo 'velikanko' leta 1935 pri Drammenu, so hoteli rekord zrušiti na domačem tekmovanju in tako še bolj utrditi svoje pozicije v FIS-i in potrditi vodilno vlogo v nordijskem smučanju (prav tako so skupaj s Švedi dolgo nasprotovali uvajanju alpskih smučarskih disciplin). Norvežani so imeli isti dan tekmo na svoji velikanki, a jim rekordni skok ni uspel. Seveda se je ob tem

²⁴ Jutro, 16. 3. 1936.

²⁵ Drago Stepišnik, Stanko Bloudek. Ljubljana 1971, str. 114.

²³ Jutro, 16. 3. 1936.

odprlo vprašanje kvalitete skakalnic. Planica je bila tedaj enostavno prva, najboljša, nenorveška, zgrajena po načrtih domačega strokovnjaka Stanka Bloudka in z delom domačih ljudi.²⁶

Joseph Brndl (Avstrija) novi rekorder v trenutku slave.

Rekordni dosežek je sprožil odločitev FIS-e, da je že 29. marca istega leta izrekla zaporo nad Planico, češ da skoki na veliki skakalnici niso v skladu z mednarodnim tekmovalnim pravilnikom. Zaporo so v naslednjem letu sicer odpravili, na predlog naših smučarskih odbornikov pa so začeli razpravljati o uvedbi nove discipline - smučarski poleti. Toda do končne realizacije je prišlo šele po FIS-inem opatijskem kongresu (1971), ki je podelil organizacijo prvega svetovnega prvenstva v smučarskih poletih velikanki, ki je polete tudi rodila - Planici. Pisalo se je leto 1972 in njen novi junak je bil Švicar Walter Steiner.

²⁶ Jutro, 19. 3. 1936: ...Bodimo odkriti! Norvežani so imeli isti dan doma tekmo na novi mamutski skakalnici in so sami hoteli imeti čast prvega skoka preko 100 m. Če se jim to ni posrečilo - Kongsgaard je skočil le 94 m - niso temu krivi njihovi skakači, temveč skakalnica!

ZUSAMMENFASSUNG

Ein Weltrekord in Slowenien (60. Jahrestag eines Rekords im Ski-springen)

Am 15. März 1936 erzielte der Österreicher Josef Brndl den Weltrekord mit seinem über 100 m weiten Sprung auf der renovierten und verbesserten großen Skischanze in Planica. Das Skispringen als Sportdisziplin hat seinen Ursprung in Skandinavien, seine Anfänge in Slowenien reichen in die Zeit nach dem Ersten Weltkrieg. Außerdem ist das Skispringen auch Bestandteil des Wintersports auf der Bloke-Hochebene, diesem einzigartigen Fall von naturwüchsigem Skisport in Mitteleuropa, der auch später keinen Wettkampfcharakter annahm.

Der Wettkampf im Jahre 1936 in Planica war ein großangelegtes, gut organisiertes Sportereignis. Dementsprechend war auch die Organisation und die Menge von 15.000 erwarteter Gäste. Der Rekordsprung Brndls löste eine Begeisterungswelle bei den Besuchern aus, die sich zuvor entrüstet hatten wegen der Abwesenheit der norwegischen Skispringer. Er hatte auch Vorfälle hinter den Kulissen des Internationalen Skiverbandes (FIS) zur Folge, die sich gegen die große Skischanze von Planica richteten. Ähnliches hatte sich davor beim norwegischen Skiverband abgespielt und den Auftritt der norwegischen Skispringer auf dem Wettbewerb in Planica unmöglich gemacht. Dennoch wurde ein Rekord erzielt, trotz der Erwartung der Norweger, daß es ohne sie dazu nicht kommen würde.